

הצבי והצדק

יד"ל ע"י מוסדות קוסוף בארה"ק
בנשיאות אדמו"ר שליט"א
בני ברק - גבעת זאב

מכון בני שלשים

בס"ד • ראש השנה - שבת שובה תשפ"ד

גליון מס' 102 • שנה ד'

מערכת "הצבי והצדק" מברכת את קוראי הגליון יחד עם כל בית ישראל
בכתיבה וחתומה טובה שנזכה לשנה טובה ומתוקה, שנה טובה מבורכת, ושיתקבלו תפלותינו לרצון לפני אדון כל

דברי תורה

מיאת ב"ק אדמו"ר שליט"א

כי קדוש היום לאדנינו, וכל זה להראות עניני שמחה וזה שש אנכי על אמרתך.

מכלכל חיים בחד מחיה מתים ברחמים רבים. קשה דהול"ל יחיה מתים מתים בלשון עתיד דהיינו לעתיד לבא יחיה מתים ומאי מחיה בלשון הווה, ואמנם כן הוא מטבע הברכה ונאמן אתה להחיות מתים ע"ש העתיד. וי"ל הכונה על יום ראש השנה, דהנה אמרו בגמ' [ר"ה לב:] מפני מה אין אומרים הלל ב"ה אמר הקב"ה ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפני וישראל אומרים שירה. והקשו ע"ז דבשלמא ספרי מתים שפיר קאמר אבל ספרי חיים מאי טעמא הוא שלא יאמרו שירה בגלל זה אדרבה, וי"ל הכונה דכל אדם נידון ביום הזה וכפסע בין החיים והמות, כמו"ש הפייטן היום יכתב בספר הזכרונות החיים והמות וכו'. וז"ש ספרי חיים וספרי מתים כלומר שהוא ספר אחד בחדא מחתא וכל אחד תלוי להיחרץ גורלו לכאן או לכאן, ואיך יאמרו אז שירה, ומאחר שכל אדם נידון ביום זה, ואם נכתב לחיים טובים הרי יצא מכלל מות לחיים, והרי זה מחיה מתים ברחמים רבים ביום ר"ה, ע"כ נקט לשון הווה.

ובזה יש לפרש מה שאמרו במתני' ברכות [ברכות לד:] אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא כשהיה מתפלל על החולים היה אומר זה חי וזה מת. וקשה ע"ז בשלמא זה חי צריכא למימר להניח דעתו של החולה אבל למה נחוץ לבשר ולומר זה מת ח"ו. ולפי הנ"ל י"ל הכונה דהנה המבקש על החולה אינו יודע עד כמה אותו חולה נתון בסכנה אם נגזר גורלו לחיים או איפכא ח"ו, וז"ש ר' חנינא בן דוסא בכונה לעורר אותו ואמר, זה חי וזה מת, על אותו אדם קאמר, פי' כחוש השערה מפריד בין חי ומת באותו חולה וצריך לעורר רחמים רבים להתפלל עליו שיחיה ולא ימות.

מכלכל חיים בחד מחיה מתים ברחמים רבים. יש להעיר דהא פרנסה וכלכלה הוא מצד הדין ולא בחד, כמו שביאר בתו"ט [ברכות פ"ג] דמהאי טעמא

ופילול ותחנונים. וצריך להבין למה נצרכו עשרה לשונות של תפלה, הן הקב"ה שומע תפלות ומאי נפק"מ בכל הלשונות הללו, יש לבאר דאלו הם סוגי תפלות לפי ערך המבקש והמתבקש, יש מחלה בזכותו ויש מתפלל בזכות אבותיו, יש מתנפל מפני סבלותיו יש זועק מפני עונוי זה הדחק ויש מעתיר על בנים וכו"ב, ע"כ נתקנה לשון תפלה לכל ענין וענין. כל התפלות הללו זקוקות לשמירה גדולה מפני המחבלים המקטריגים המוועים מן התפלות לעלות אל תחת כסא הכבוד, כי בודקים בפנקסו של המפפל אם זכאי הוא בדן להתקבל תפלתו, אולם תפלה אחת יש שאין עליה שום קטרוג והיא חינון כי בחינון אינו מבקש לא בזכותו ולא בזכות אבותיו וכו"ב אלא כדלים וכרשים דפקנו דלתיך ומבקשים בחנם, לזאת לא יכלו המקטריגים. ונתבאר אלנו בפ' ואתחנן דלפיכך משהגיע משה רבינו לתפלה העשירית חינון מתנם חנם, תפלה זו אינו חוזרת ריקם ע"כ אמר הי"ת אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה. ומזה הטעם נתקן בתפלת אבינו מלכנו בסוף כל הבקשות שאם ח"ו לא זכינו שתתקבל תפלתנו עד הנה הננו להוסיף עוד תחינה אבינו מלכנו חננו ועננו כי אין בנו מעשים עשה עמנו צדקה וחסד והושיענו.

שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב. זהו א' מן הפסוקים הנאמרים קודם תקיעת שופר ר"ת קר"ע שט"ן. יש לומר ענינו אמרתך פירוש כבש כמו"ש בגמ' [ר"ה יח.] בראש השנה כל באי העולם עוברים לפניו כבני מרון, מאי כבני מרון הכא תרגימו כבני אמרנא, כבש מתרגם אימר, וזהו שאומרים שש אנכי על אמרתך, אנו ששים לעבור לפני הי"ת כאימרא, כבקרת רועה עדורו.

עוד י"ל עפ"י דברי המרדכי ריש מס' יומא בשם הגאונים הובא בב"י או"ח תקפ"ג שאוכלים ב"ה ראשי כבשים ודבש ומיני מתיקה ע"ש הכתוב [נחמיה ח'] אכלו משמנים ושמו ממתיקים ושלחו מנות לאין נכון לו

סליחות

שמע קולנו ה"א חוס ורחם עלינו. וצ"ב מהו 'קולנו' על איזה קול קאי, וכן צ"ב בפ' ה' שמעה בקולי, הוה ליה למימר שמעה קולי. גם מאי רבונא בקול, הוה ליה למימר שמעה תפילתי, וכן תהינה אזניך קשובות לקול תחנוני, אמאי קול דייקא. וי"ל קול הוא אנחה פשוטה היוצאת מן הלב, ומאן דנפח מתוכו נפח, ואין בקול זה שום תערובת של פניות או יוהרא וכו"ב, רק הי"ת מאזין ומקשיב לפנימיות הקול ויודע מה בקשתנו בלא תיבות התפלה אלא בקול גרידא. וז"ש ד' שמעה בקולי פי' בתוך קולי שם תהינה אזניך קשובות לקול תחנוני, וזהו שמע קולנו חוס ורחם עלינו.

השיבנו ד' אליך ונשובה [איכה ה כא]. צ"ב הלא עלינו מוטל לשוב אל השי"ת, וזה אינו בידי שמים כמו שאמרו חז"ל [ברכות לג:] הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, והיאך אנו מבקשים שהי"ת ישיבנו. וכן צריך ביאור כפל הלשון השיבנו ונשובה. גם מה שאומרים בתפלת שמונה עשרה השיבנו אבינו לתורתך וכו' והחזירנו בתשובה שלימה ג"כ קשה כנ"ל. וי"ל דהנה כל זמן שאדם רחוק מהי"ת ומתורתו, אינו יודע כלל על מה צריך לשוב בתשובה כי עונותיו מסתירים ממנו את דרך התשובה, משא"כ אם זוכה להתקרב מעט אל הי"ת יאירו עיניו ויתבונן כמה רחוק דרכיו מבוראו ויתן אל לבו לשוב אל ד'. וזהו שאנחנו מבקשים השיבנו ד' אליך פי' שיעזרנו להתקרב אליו ולגלות את ההסתר שבתוכינו, ואז נשובה אנחנו בעצמנו אליו.

ראשי השנה

אבינו מלכנו חננו ועננו וכו'. נקט כאן לשון חינון שהוא ע"ד מתנת חנם כמו שפירש"י בפ' ואתחנן, וצ"ב למה נקט תפלה זו בסוף ולא בתחילה. וי"ל איתא במדרש [דב"ר פ"ב א] עשרה לשונות נקראת תפלה ואלו הן שועה צעקה נאקה רנה פגיעה ביצור קריאה ניפול

מזמנין בברכת המזון בשם אלקינו שהוא שם מדת הדין משא"כ בברכות התורה אמרינן ברכו את הוי"ה המבורך שם של רחמים, כי פרנסה הוא מצד הדין דהקב"ה כביכול מחוייב לזון את בריותיו נותן לחם לכל בשר, אבל תורה במתנה ניתנה לנו מצד החסד ע"כ. וא"כ מאי קאמור מכלכל חיים בחסד. גם מ"ש מחיה מתים וכו' בלשון הווה צ"ב דהא עדיין לא עלה רצון לפני הבורא ית"ש להחיות מתים וא"כ הול"ל יחיה מתים ברחמים רבים לשון עתיד. וי"ל דהנה הקב"ה כביכול אינו חייב לזון את בריותיו אלא כדי חייו, והנה אם יבדוק אדם חשבונותיו יראה לעינים דעפ"י רוב היציאה יתירה על ההכנסה כמה מונים ואעפ"כ עולה בידו לכלכל כל הצטרפותיו וזהו פלא וחסד הבורא. וז"ש מכלכל חיים בחסד היינו ענין כלכלה כטעם יכלכל דבריו במשפט [תהלים קיב ה], פ"י החסד הוא שהמועט מחזיק את המרובה ועולה בידו לכלכל חייו בלא חשבון אמיתי. ומ"ש מחיה מתים י"ל דמחיה אותנו יום יום שלא נבא לידי מיתה ח"ו כי אחר כל העובר עלינו מפגעי הזמן והמון שטרות וחליים רעים ורובים וגזירות קשות רעות ועכ"ז אנחנו פה היום כולנו חיים זהו תחית המתים בהוה דהקב"ה מצילנו מידם ומחיה אותנו כל יום ויום ברחמים רבים.

בפיוט ונתנה תוקף וכו', ותפתח את ספר הזכרונות ומאליו יקרא. צ"ב מה צורך יש בזה שיהיה נקרא מאליו. וי"ל כעין שאמרו חז"ל עה"פ בלילה ההוא נדדה שנת המלך ויאמרו להביא את ספר הזכרונות ויהיו נקראים לפני המלך [אסתר ו א], ודרשו [מגילה טו:] מלמד שנקראו מאליהם. ופירושו בזה הטעם עפ"י דאיתא בתרגום שני כד חזו משמשי ספרא מה דחוי מרדכי וכו' הוי מהפך ית פצימי דספרא ולא הוי צבי למקרי והוי רעוא מן קדם מורי עלמא ואתגוללו פצימיא מאליהן והוו מתקריין מליא מן גו פצימיא קדם מלכא, דהיינו שסופרי המלך היו שונאי ישראל ולא רצו לקרוא הכתוב בטובת מרדכי לכן סיבב הקב"ה שיהיו נקראים דוקא במקום הזה. וכן י"ל הכא דהמקטרגים והמסטינים אינם רוצים להקריא הזכויות והמצוות של ישראל, וכמו כן קושי השעבוד שעובר עליהם בכלל ובפרט שהוא אשר גרם להם לרפיון בקיום רצון ד', ע"כ עשה הקב"ה חסד עמנו וספר הזכרונות נקרא מאליו ואז נקראים כל אלה ומהפך מדת הדין לרחמים, וז"ש ותפתח את ספר הזכרונות ומאליו יקרא.

בנוסח חתימת הברכה דסדר שופרות כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה ואין דומה לך וכו'. צ"ב מאי ואין דומה לך, כל אדם שומע קול תרועה. וי"ל תרועה לשון שבירה כטעם תרועם בשבט ברזל [תהלים טו], והכונה על אנחה היוצאת מלב נשבר של אדם השב בתשובה ומבקש קרבת אלקים, הנה לקול אנחה זו מאזין הי"ת יותר מקול שופר, כי שופר הוא בשמיעה אבל אנחה זו היא בהאזנה, וכפירש"י בריש פ' האזינו החילוק בין שמיעה להאזנה, שמיעה היא מרחוק והאזנה מקרוב. אנחה זו על אף שאין שומע אותה אבל קרובה היא לאוזנו ית' כביכול, וז"ש כי אתה שומע קול שופר, ומאזין תרועה, ובזה אין דומה לו ית' כי אין מי שמאזין לקול אנחה מפנימיות נפש האדם כד' אלקינו בכל קראינו אליו.

בתפלת יום א' דר"ה שחל בשבת אומרים זכרון תרועה. י"ל הענין דידוע שיום א' דר"ה הוא דינא קשיא ויום ב' הוא דינא רפיא, והנה השופר משבר ומכרית את הדינים, וז"ש יום תרועה לשון שבירה כטעם תרועם בשבט ברזל [תהלים טו], וכשחל יום א' בשבת אין תקיעת שופר משום שאור קדושת השבת ממתיק את הדינים הקשים ונעשה הכל מאליו, ואף דינים קשים שאין בידינו להכריתם יש בכח השבת לבטלם שכן ביומא דא כל דינין מתעברין מינה. ולכן לעולם לא יחול ר"ה בשבת אלא יום הראשון בלבד, אבל יום השני בחינת דינא רפיא שהם דינים רפים בידינו לבטלם בכח תקיעת השופר. וענין זכרון פירושו דספר הזכרונות וכל הכתוב שם אודות צרות ישראל וקושי הגלויות הוא מבטל את הדינים מעליהם, וזהו זכרון תרועה,

כלומר שהזכרון עושה את פעולת התרועה, והיינו הזכרונות הנקראים מאליהם להמליץ חסד ורחמים כמו שביארנו לעיל עה"פ ומאליו יקרא.

מבין ומאזין מבית ומקשיב. צ"ב דאינו כפי הסדר שכן קודם מאזין ואח"כ מבין. וי"ל ע"ד שפירשו בספה"ק הכתוב טרם יקראו אני אענה עוד הם מדברים אני אשמע [ישעיה סה כד], ופירושו דבאמת

קודם הקריאה כבר שמע הי"ת שועת הלב כי הוא מבין קול הפנימי קודם שיוצא בדיבור, רק אח"כ עוד הם מדברים כי רוצים לבטא בקשתם בשפתיים, ע"כ אני אשמע, אבל באמת הוא ללא צורך כי כבר ענה קודם דיבורם. וז"ש ארשת שפתינו וכו', פ"י אנו משבחים להי"ת שמאזין לארשת מבטא שפתינו, שכן באמת הוא מבין ומאזין כלומר הבין בקשתינו עוד קודם שהאזין ואעפ"כ הוא מבית ומקשיב לקולנו.

בענין תקיעת שופר אינה דוחה שבת

בגמרא [ר"ה טט:] ילפינן טעמא דאין תקיעת שופר דוחה שבת, א"ר לוי וכו' כתוב אחד אומר שבתון זכרון תרועה וכתוב אחד אומר יום תרועה יהיה לכם לא קשיא כאן ביו"ט שחל להיות בשבת כאן ביו"ט שחל להיות בחול, ופריך רבא אי מדאורייתא היא במקדש היכי תקעין ועוד הא לאו מלאכה היא שהרי תקיעת שופר חכמה ואינה מלאכה, אלא אמר רבא מדאורייתא משרא שרי ורבנן הוא דגזור ביה כדברא דא"ר הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאיין בתקיעת שופר גזירה שמא יטלנו בידו וכו' ויעבירונו ד' אמות ברה"י.

והקשה בספר כפות תמרים דא"כ ר' לוי מה יענה לקושיות הללו עיי"ש, ובאמת יש להקשות גם איפכא דלמסקנא דרבא אייתר לן קרא דזכרון תרועה דהא מדאורייתא שרי לתקוע בר"ה שחל בשבת וא"כ אמאי אצטרך תרי קראי לתקיעת שופר, עוד קשה מאי קאמור מדאורייתא משרא שרי וכי הוא דבר הרשות שמצאנו לו היתר הרי מצות עשה היא או דאיכא חיובא או דמיפטר לגמרי.

ונראה לבאר דרבא ס"ל דהכתוב זכרון תרועה אתא ללמד דהתקיעה צריכה זכירה דהיינו כונה, ולפיכך ס"ל דהואיל ובמצוה זו יש גם חלק כונה שהיא חלק מקיום המצוה, א"כ כשחל בשבת וחיישין לחילול שבת סגי לקיים המצוה ע"י הכונה בלבד היינו זכירה ע"י פסוקי מלכויות זכרונות שופרות שהיא ג"כ מגוף המצוה, והיינו דאמר מדאורייתא משרא שרי אבל כיון דאפשר לקיים ע"י זכירה תקנו חכמים דסגי בזה.

אך קשה דהא לעיל [כח] גבי כפאוהו ואכל מצה יצא אמר רבא זאת אומרת התוקע לשיר יצא פשיטא היינו הך מהו דתימא התם אכול מצה אמר רחמנא והא אכל אבל הכא זכרון תרועה כתיב והאי מתעסק בעלמא הוא קמ"ל, הרי מפורש אמר רבא דאע"ג דכתיב זכרון תרועה אין צריך כונה דקיי"ל מצות אין צריכות כונה, א"כ מפורש דרבא לא ס"ל דזכרון אתא לחייב כונה במצוה, [ולג' הראשונים דגרסו התם רבה לק"מ ובברכות יג. רש"י ד"ה שמע מינה מצות צריכות כונה גרס רבה, ועי' בשפת אמת בסוגיין ד"ה רבא אמר].

ויש ליישב דהנה הרמב"ם בהלכות שופר [פ"ב ה"ד] כתב דהמתעסק בתקיעת שופר לא יצא דצריכה כונה, והקשה הרב המגיד מדברי הרמב"ם בפ"ו מהל' חמץ ומצה ה"ג שאם אכל מצה בלא כונה וכו' יצא וזה נראה בגמ' שהוא כדעת מי שאומר מצות אין צריכות כונה וא"כ היאך פסק כאן רבינו שמצות צריכות כונה, ותיריך דכיון דעיקר מצות תקיעת שופר היא השמיעה ולא התקיעה לכך צריכה כונה כי אין בה מעשה משא"כ באכילת מצה שיש בה מעשה א"כ אפילו בלא כונה אי עביד מהני עיי"ש.

והנה בגמרא [ברכות יג:] בברייתא ת"ר שמע ישראל וגו' עד כאן כונת הלב דברי רבי מאיר, ובגמ' אמר רבא הלכה כר"מ, והקשה הרשב"א וכן הריטב"א [ר"ה כ"ה:] דהלא רבא ס"ל דמצות אין צריכות כונה, ותיריך הרשב"א דכונת הלב דק"ש לא תלי באידך דמצות צריכות כונה דהתם ככונה לצאת דברים אמורים אבל הכא צריך כונת הענין, וכך כתב הריטב"א דכונת הלב האמורה בק"ש לאו כונה לצאת אלא שיכווין לבו למה שהוא אומר וזו היא כונת הלב שהזכירו במס' ברכות עיי"ש.

ולפי זה יש לפרש מאי דאמר התם גבי אכילת מצה דאמר רבא זאת אומרת התוקע לשיר יצא ופריך היינו הך ומשני מהו דתימא התם אכול מצה קאמר רחמנא והא אכל אבל הכא זכרון תרועה כתיב והאי מתעסק בעלמא הוא קמ"ל, לדרכנו הכי קאמר, דס"ד דהתם גבי מצה הא לא בעי שום כונה כלל כיון דאית ביה מעשה, אבל הכא בשופר בעי עכ"פ כונה לצאת ידי מצוה, קמ"ל דאין צריך כונה, והיינו לענין כונה לצאת דס"ל דמצות אין צריכות כונה ואפילו תקע בשופר סתם יצא, אבל מכל מקום שפיר יליף מהכתוב זכרון תרועה דעכ"פ צריך לדעת שהוא קול שופר, ולכן אצטרך קרא דזכרון תרועה, וממילא לא מצרכין לתקוע בשבת כיון דאז יוצא ע"י כוונה בפסוקי תרועה שהיא חלק מן המצוה, משא"כ גבי מצה אפילו היה סבור שהוא חמץ ג"כ יצא, כמו"ש ה"ב או"ח סוף סימן תע"ה בשם רבינו ירוחם דכפאוהו ואכל מצה מיירי שהיה סבור שהוא חמץ, ובכפות תמרים הביא ראייה לשיטה זו מדאמר כפאו ואכל מצה, משמע דהכפיה לא היתה שיאכל מצה אלא שיאכל חמץ ואח"כ נמצא דהיה מצה אפילו בכהאי גוונא יצא.

ובגוף החילוק בין כונת הענין וכונה לצאת, הוא פלוגתא בראשונים ועי' רמב"ן במלחמות כאן ובלח"מ ד"ה נתכון, ולכאורה נראה לחלק כן מדברי התוס' [ברכות יג. ד"ה להגיה] דפירש קורא להגיה היינו שאינו קורא התיבות כהלכתן ונקודותן אלא ככתיבתן קרי כדי להבין בחסירות ויתירות כמו לטטפות ומזוזת ואם כיון לבו לאו דוקא אלא כלומר לקרות כדין כנקודתן וכהלכתן עיי"ש, הרי מבואר דס"ל דכיון לבו אין הכונה לצאת אלא לקרוא התיבות כהלכתן.

נמצא לפי זה למ"ד מצות אין צריכות כונה יש ג' סוגים בענין, במצות שיש בהן מעשה כגון אכילת מצה סגי בעשיית המעשה אפילו בלא שום כונה, במצות שאין בהם מעשה אלא אמירה בלבד כגון ק"ש צריך שתהיה האמירה כהלכתה, אבל בתקיעת שופר שאין בו אלא שמיעה אין די בשמיעה לבד אלא א"כ יודע שהוא קול שופר, ולפיכך התוקע לשיר יצא דהא ידע שהוא קול שופר, וזה יליף מדכתיב זכרון תרועה, והשתא אתי הכל שפיר.

בגמרא [שבת קלא:] אמרו דלרבי אליעזר שופר וכל מכשיריו דוחין את השבת וכן סוכה לולב ומילה, אבל ציצית ומזוזה אין דוחין הואיל ובידו להפקירן, ובדרך אגדה יש להקשות דא"כ גם במילה נימא הכי דהואיל וביד האב להפקיר את בנו יפטר מן המצוה ולמה דוחה שבת, אך הענין הוא דאף אם יפקירו ואפילו מכרו נשאר החיוב על אביו מולידו ואינו יוצא מתורת בנו לעולם.

ובזה יש לבאר הכתוב בפרשתן שיחת לו לא בניו מומם וגו' הלא' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלא הוא אביך קנן הוא עשך ויכוונך, פירוש החוטאים סבורים כי ניתקו מוסרותיהם מאביהם ושוב בניו וילכו בשרירות לבם, וז"ש שיחת לו לא בניו מומם, כלומם הם מדמים דע"י מומם אינם בניו ומעתה ירעו וישחיתו, אבל באמת זהו הבל, וז"ש הלא' תגמלו זאת, לשון ויגדל הילד ויגמלו היינו הסרה והפרשה, וכי תוכלו להגמל מד' עם נבל ולא חכם הלא מעשה שטות הוא זה, כי הלא הוא אביך קנן הוא עשך ויכוונך, ולעולם תהיה בנו ולא תוכל להגמל ממנו וכמו"ש בסיום אפסרתא דיומא וידעתם כי בקרב ישראל אני ואני ד"א ואין עוד ולא יבושו עמי לעולם.

שיבת שובה

שובה ישראל עד וכו'. הנה כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ב ה"ב) וז"ל ומה הוא התשובה, שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד וכן יתנחם על העבר וכו' ויעיד עליו ה' וידע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם עכ"ל, נראה הכונה שהתשובה צריכה להיות מעומקא דלבא שמתמרמר מאד על חטאתו אשר חטא, והבוחן לבות וכליות היודע תעלומות לב הוא לבדו יודע ויראה ללבב אם חרטתו הוא אמיתי מעומקא דלבא והוא היודע ועד הוא יעיד עליו. וז"ש שובה ישראל עד י"י אלקיך עד אשר השי"ת הבוחן לבות וכליות יהיה כביכול יכול להעיד עליך, כי הוא יודע מחשבות אדם ותחבולותיו, ואמר הטעם כי כשלת בעונך ובקל תוכל ח"ו לחזור לסורך אם לא תהיה תשובתך בחרטה גמורה מעומקא דלבא עד שיעיד עליך היודע תעלומות שנגמר בדעתך שלא תשוב עוד לכסלה בשום אופן. (בני יששכר, תשרי ד טז)

שובה אותיות בוש"ה. כמ"ש חז"ל (ברכות יב ע"א) כל העושה דבר עבירה ומתבייש בה מוחלין לו על כל עונותיו. (תפוחי חיים - תשרי)

שובה. בלשון יחיד. שאל תאמר אם אחרים ג"כ יעשו תשובה אז גם אני אשתתף בתשובה. עז"א תשוב לבד כי גם כשנכשלת בעונך וחטאת לא שתפת אחרים ולא חכית עד שגם אחרים יעברו ויהנו מהעבירה. (שם)

ע"ל שובה בלשון יחיד, רמז לאחדות וכמ"ש חז"ל (ב"ר לח א) בפסוק (הושע י ד) חבור עצבים וכו' שאפילו עובדים עז"א הם באחדות הקב"ה מוחל להם. (שם)

ושפיר שייכות יש להלכות אונאה אל הפסוק וה' פקד שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו הקב"ה נתאנה בתשובה אף לא מלב ומאנה את השטן בשביל ישראל, ברוך ה' לעולם אמן ואמן. (בני שלשים - דרשות)

מה שנוהגין בכל תפוצות ישראל 'וכתוב' 'ובספר' אומרים הקהל עם השליח ציבור, משא"כ ב'זכרנו' ו'מי כמוך', נ"ל דהנה ג' ראשונות דומה כעבד וכו' מה שאין כן בג' אחרונות דומה לעבד הנוטל פרס מרבו ויוצא והולך לו (ברכות לד.) והנה השליח ציבור הוא הנוטל פרס בעד כל הציבור על כן בנטלו הפרס הנה כל אחד אומר עמו ונוטל חלקו לחיים ולשלום כן נ"ל. (בני יששכר, תשרי כ ב)

כל העמים תקעו כף וכו' ידבר עמים תחתיו וכו'. י"ל המושך הפסוקים ושייכותם לתרועה וקול שופר כי המאה קולות שתוקעין בר"ה הם ביטוי ורמז להסבל שסבלו ישראל משוואת רשעים במשך כל הדורות והגליות עד כי באו מים עד נפש ונעקדו ונשחטו ונשרפו וכו' על קדוש השם כידוע, ובתקיעת שופר מאה קולות אנו גוללים את כל הצרות שבכל דור ודור עומדים עלינו וכו', וכמ"ש חז"ל (מד"ת פ' תזריע ד') מאה פעיות האשה פועה כשהיא יושבת על המשבר צ"ט למיתה ואחת לחיים וכו', וז"ש כל עמים תקעו כ"ף פ"י וכו' אתם יכולים לגלול צרות והשמדות שעברו עליכם במשך כמה אלפים שנים בשביל קדוש השם ותורת ה' המרומזות בכ"ף גימט' מאה קולות של התקיעות, והיות שרק אנחנו יכולים להראות שטר כזה לכן ידבר עמים תחתיו. (תפוחי חיים - תשרי)

ראשי השנה

שמעתי בשם רבינו הקדוש מוהר"צ זלל"ה מזידיטשוב שאמר טעם לזה שבקרבן של ראש השנה נאמר (במדבר כט ב) ועשיתם עלה וגו' דהנה נודע מתורת רבינו האריז"ל איך שבכל זמן וזמן מזמנים המקודשים נמשכין המוחין לזו"ן, אמנם בראש השנה הוא התעוררות ראשית הבריאה ונתחדשים העולמות בהתחדשות גמור, בסוד הנסירה ומתחיל בין זו"ן מחדש כנודע לבאים בשערי העץ חיים. ולכן נאמר דייקא ועשיתם עלה וגו' להורות שאז משונה מכל הזמנים כי צריכה עשייה מחדש עת"ד הקדושים. (אמרי יוסף)

בתנחומא (וירא יד) וה' פקד את שרה, ילמדנו רבנו איזו היא אונאה וכו' בא וראה כל מי שיונה לחבירו הוא נענש תחילה ושרה שהונית את עצמה ונטלה שכרה שאמרה לאברהם הנה נא עשרני ה' מלדת וגו' אמר לה הקב"ה את הונית את עצמך חיך בלשון שאמרת אני פוקדך וכו', ויש להבין שייכות ילמדנו רבינו מהלכות אונאה לסומכו על פסוק וה' פקד את שרה. וי"ל על פי דברי הזהר (בא ל"ג ע"א) וז"ל, כיון דאמר משוט בארץ (איוב א ז) אשגח קודשא ב"ה דבעי למיהוי דלטורא עלייהו דישיראל, מיד ויאמר ה' אל השטן השמת לבך על עבדי איוב וגו', חמא שעתא למיהב ליה חולקא במאי דיתעסק ויתפרש מנייהו דישיראל והא אוקמוה ע"כ בזהר שם, לפ"ז הקב"ה מאנה את השטן ועובר כביכול על מצותיו בשביל אהבת ישראל עמו, ויתפרש פקד מלשון זכירה, כי ה' זוכר את שרה אמנו ואותנו בני ישראל לטובה ולברכה ומערבב את השטן ואת האומות בכח השופר כאומר בגמרא (ר"ה טז).

פרשת האזינו

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי. לעולם קוראים פ' האזינו בחודש תשרי, מזל מאזנים, ובסמוך לראש השנה, וזהו האזינו השמים ותשמע הארץ כי לעת כזאת הכל נתונים על לשון המאזנים השמים והארץ וכל באי עולם.

כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב. הנה רש"י פירש בפ' בראשית [א יא] עשבים נקרא דשא כולן בערבוביא, וכל שורש לעצמו נקרא עשב ע"כ. ולפי זה יש לפרש כאן לדרך לימוד התורה, שעירים הוא לשון סערה, בלימוד תורה לפני רבים נכון לפלפל בריחתה וסערה, אבל בלימוד עם תלמיד יחיד הנקרא עשב נכון ללמוד בדרך רביבים דקים בניחותא.

יערוף כמטר לקחי. התורה נדמית למטר, המטר יורד ומשתלשל מן אוצר העליון וכל העולמות ניזונים ממנו ברדתו לפי צרכיהם ובחינתם עד שיורד על פני הארץ ושם נהפך למים ומטר ניתן ארצה. כן הוא הדבר בתורה הקדושה, היא יוצאת בשרשה מחכמה של מעלה ומשתלשלת דרך כל העולמות אבי"ע וכו"ו, וכל עולם ועולם ניזון ממנה לפי שיעורו ובחינתו, עד שמגיע אל בני ישראל העוסקים בתורה הלכה למעשה כי היא חיך ואורך ימין, וזהו שהמשיל יערוף כמטר לקחי.

כשעירים עלי דשא. פירש"י עטיפת הארץ. אולי נקרא דשא מלשון דש, שהאדם דש בעקביו את עטיפת הדשא כשהולך על פני הארץ.

כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב. כתב אוה"ח [ב ג] יתבאר ע"ד אומרם בברייתא אמר רבי ישמעאל כשמעמידין את האדם בדין, אם יש בידו מוקרא שואלים ממנו למה לא שנה, ואם בידו משנה שואלים ממנו

אלא בחרו בזדון לילך בדרך עקש ונתחברו לזה כפתיל בכל מעשיהם הכל בדרך עקש. אח"כ מצאתי סמך לזה בפירש"י שם נפתלי אלקים נתחברתי וכו' וכן בפ' הרב אבן עזרא.

שחת לו לא בניו מומם דור עקש ופתלתול. הנה כשבנים יוצאים לתרבות רעה הוא פגם ובושת להוריהם כי תולים רעתם בסיבתם והבריות אומרות ראו גידולים שגדלתם, אבל ישראל בני אל חי אף אם ישחיתו וירעו ח"ו לא יאמר איש שזה שהם בניו בחיוריו גרם להם מום שלהם כביכול, לא כן הוא, לא בניו הוא מומם, אלא שהם בעצמם בחרו להיות דור עקש ופתלתול.

הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוונך. יש לפרש לשון הכנה כמו ומעשה ידינו כוננהו [תהלים צ י] הקב"ה עשה תיקון והכין אותנו לעבודתו יתברך.

שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך. אצל האב כתב ויגדך לשון קשה כי חושך שבטו שונא בנו [משלי כג יד] אבל בזקניך כתב ויאמרו לך לשון אמירה רכה.

עוד י"ל שאל אביך ויגדך, הגדה הוא בחדשות כטעם וחדשות אני מגיד [ישע' מב ט] אבל זקניך יאמרו לך מן הישן.

כי חלק הוי"ה עמו יעקב חבל נחלתו. כתב זקה"ק בספר רגל ישרה ערך דכא בשם מג"ע, דכ"א הוא סוד אלף כ"ד מנין אתרו"ג לול"ב ערב"ה הד"ס, וזהו תשב אנוש עד דכא שאז ביום הושענא רבה גמור התשובה והכפרה. הנה כתב בס' סדר היום ומגלה עמוקות (סוכות) כי ד' מינים אלו הם בשליטת הי"ת עצמו, וכן ישראל ג"כ כמ"ש כי חלק ה' עמו ע"כ. יש ליתן רמז כל הפסוק כי חלק הוי"ה עמו יעקב חבל נחלתו עולה בגימ' כמנין באתרו"ג לול"ב הד"ס ערב"ה מכוון.

הילובם בקודש

עובדות והנהגות מרביתנו הקדושים מקאסאן צוק"ל

מנהגי ראש השנה [ה"ה]

עד. חמול על מעשיך וכו' היה [רבינו האו"מ] מנגן, וכמו כן ניגן הפיוט עוד יזכור לנו וכו', ואמר הפיוט באין מליץ יושר וכו', וחבר תיבות המלך המשפט האוחז.

עה. פתחו הארון ואמרו וכל מאמינים, מי יוכל לספר ולצייר ומי יוכל להעלות בכתב אמירת פיוט וכל מאמינים של רבינו שהיה ממש בהתפשטות הגשמיות כולו אלקות ואש קודש, והיה ממש משריש בלב כל השומעים

אמונה שלימה שאין דבר גדול וקטן נעשה בלתי השגתו ית"ש והכל על ידו ומידו, ואנחנו שזכינו להסתופף בצלו בימים הנוראים ושמענו אמירת הפיוט, עד היום הזה מתעורר בנו התעוררות עליונה באמונת הבורא ברוך הוא. ורבינו היה כל כך בהתפשטות הגשמיות ובהתעוררות רב שבעמדו על עמדו היה מתנועע אנה ואנה בגופו עד שהוצרך שאחד יעמוד מאחוריו שלא יפול לאחור.

עו. הנוסח באמירת הפיוט ההגוי באה"ה אשר אה"ה אמר האלף בניקוד סגול, והה"א והיו"ד בניקוד קמץ, כמו שהוא בחומש היכל הברכה מרבינו מקאמאראנא זצ"ל פרשת שמות. היודע יצר לכל יצורים, כן הוא בסידור ר' אשר. הנוהג בחסדו עם כל דור, כן הוא שם. ומן וכל מאמינים שהוא לבדו הוא היה מנגן בניגון ידוע, והפסקא וכל מאמינים שהוא וכו' אמר בניגון, והפסקא הממליך וכו' בלא ניגון, וכן הלאה עד וכל מאמינים שהוא עונה לחש. הפסקא הקצר בזעם ומאריך אף אמר בחפזון ומהירות, וראינו שכיוון הכוונה בכל חרוז קודם אמרו התיבה, וניגן תנועה קודם אמרו התיבה הראשונה של החרוז הבוהן הגואל וכו'.

עז. הפיוט ויאתי כל לעבדך היה מנגן בניגון מהיר רבוב חדה ושמהה ורקד כשהוא מגביה שתי רגליו ביחד וקופץ במקומו, וכשסיים וירוממו בקהל עם אמרו הקהל וישמעו רחוקים ויבואו ויתנו לך כתר מלוכה, ורבינו חזר עליהם ואמר בקול אדיר וחזק בנעימה קדושה, ותיבת כתר אמר בקול נעלה ומרומם.

עח. אח"כ המשיך באמירת השמונה עשרה, ותפילת ומפני חטאינו היה בהתעוררות רב ובתחנונים ובכיות עד שגעו כל העם בבכיה, וקודם עלינו לשבח היה מנגן ניגון ותנועות ידועות והמשוררים סייעו, וכן היה בנגינה עד ומתחילים ומודים.

עט. הציבור לא היו כורעים רק הש"ץ, וכן כרע רבינו אף כשחל ראש השנה בשבת וכן מנהג מדינתנו.

פ. אמר בקול רם עם הקהל לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, והקהל אמרו הלאה עד אין עוד, וכשסיימו התחיל הש"ץ בקול שהוא נוטה שמים ויוסד ארץ וכו'.

פא. כשסיים עלינו לשבח התחילו הקהל לומר אתה הראית וגו' עד מעתה ועד עולם, וכשסיימו הקהל התחיל הש"ץ אתה הראית וגו' בקול וסיים אלקינו ואלקי אבותינו, והגישו

בשבת גמרו התפילה שעה קודם.

לשיז תורה

מתור ספר 'לשיז תורה' על כפל לשיזות בתורה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א

זכר ימות עולם בינו שנות דור ודור שאל אביה ויגדך זקניך ויאמרו לה: רש"י, בינו שנות דור ודור - דור אנוש שהציץ עליהם מי אוקינוס, ודור המבול ששטפו. ד"א לא נתתם לבבכם על שעבר בינו שנות דור ודור להכיר להבא שיש בידו להטיב לכם ולהנחיל לכם ימות המשיח והעולם הבא. ספרי [האזינו פ"ה]. זכור ימות עולם. הזהרו מה שעשיתי בדורות הראשונים מה שעשיתי באנשי דור המבול מה שעשיתי באנשי דור הפלגה מה שעשיתי באנשי סדום ועמורה. בינו שנות דור ודור. אין לך דור שאין בו מאנשי דור המבול ואין לך דור שאין בו מאנשי דור הפלגה וכאנשי סדום, אלא שזדון כל אחד לפי מעשיו.

א. כתב השפת אמת (ראש השנה תרמח), איתא במשנה ברה"ק כל באי עולם עוברים לפני כבני מרוח שנאמר היוצר יחד ללב המבין אל כל מעשיהם. כי הנה נקרא ראש השנה, שבו יורד מוחין ובינה (בתורה) על כל השנה, כמ"ש מורי זקני ז"ל ב' בינו שנות דור ודור, שיש בינה מיוחדת בכל שנה ושנה. וז"ש המבין אל כל מעשיהם פ"י שהש"ת נתן בינה לכל המעשים. וממילא יש משפט מי שיזכה לקבל הבינה והמוחין היוצרים ברה"ק לעולם. ובאמרי אמת (נצבים תרצ) הוסיף, איתא בתבונה משנה עתים, הרי מפני זה נקראת שנה כך מלשון שינוי כדכתיב בינו שנות דור ודור שכל שנה יורד חשק חדש ותשוקה חדשה לעבודת הבורא, בכל שנה נכנסת בינה חדשה בלב. ובספר נועם אלימלך כתב, בינו שנות דור ודור, שתיבנה האין דור הולך ודור בא, ומה טוב לדבק במעשה הצדיקים ולא להיפך חלילה, ואם תאמרו האין אפשר להתבודד לחשוב תמיד ורוממות אל ולהפריד עצמי מעיני עולם, מלאכתי מתי נעשית לפרנסתי ולפרנסת אנשי ביתי, לזה אמר שאל אביך פירוש התפלה להש"ת ב"ה הוא אביך, ויגדך לשון המשכה והוא ימשיך לך שפע וברכה לפרנסתך וכו'.

מראשי צורים אראנו

תולדות אבותינו ורבותינו הקדושים זיע"א

סיפר הרה"ג מו"ה חיים פסח פעטמאן ז"ל: שהיה פעם אצל רב חשוב, בתוך הדברים שאלו הרב לאיזה רבי הוא נוסע כשהוא ענה לו שנוסע לקאסאן אמר לו אספר לך מה שבדידי הוה עובדא, וכך סיפר בהתפעלות, פעם ביקר אצלי הרבי [האור מלא] מקאסאן, תוך כדי דיבור הצביע על ספר מסויים שלא היה לו גב ולא היה ניכר מבחוץ איזה ספר הוא וביקש להוריד את הספר, דפדף בו והראה לי שכתובים בו דברי מינות, הרבי פשוט הרגיש טומאתו אחרת לא היה יודע איזה ספר הוא.

סיפר הרה"ג ר' טובי' זינגער ז"ל: הוא היה מחסידיו הקרובים של רבינו הבני שלשים אולם היגר אחר חולמת העולם הראשונה לאמריקא ולא הכיר את רבינו האור מלא בנשיאותו, בשנת תרצ"ו ביקר בארץ הולדתו ומושהגיע לאזניו שמע גדולתו של רבינו הממלא את מקום אביו עפ"י דרכו בקודש נסע על ש"ק לקאסאן ובמשך כל השבת הביע את קורת רוחו והתפעלותו מהנהגותיו של רבינו. ביום ש"ק אחר עריכת השולחן כשעמד רבינו מכסאו ופנה לשוב לחדרו הניח ידו על כתפיו של ר' טובי' ובדרך הילוכו השמיע באזני דברים ונכנס לחדרו. ר' טובי' פנה לשוב לאמריקא (אצל ר' מענדל ראטה ז"ל [אחי] של הרה"ק ר' אהרן ראטה זצ"ל בעל שומר אמונים), הבחורים הבחינו שהוא נרעש מדברי רבינו וחווירו פניו, לכן התלוו אליו והפצירו בו לספר להם מה נדבר רבינו עמו, להפצרתם גילה את לבו ואמר, בישיבי אצל השולחן עלה הרהור בלבי הן רבינו נאה מנהיג את עדתו והילוכו בקודש מקובל עלי מאד, אבל מדוע זה אינו מתנהג בדרך שנהג אביו.... וע"י קיבלתי תשובות בצדו מפי רבינו באמרו אלי, ר' טובי' אין אמתו יכולים ללכת בעקבותיו של אבי זצ"ל אבי לקח לעצמו דרך נעלית שלא השגנו אותה ובלתי אפשרי להתנהג כמותו.

סיפר מו"ה ר' אהרן גליק ז"ל ממאנטרעאל: פ"א היה בפורים בקאסאן אחר שמדינת הונגריא השתלטה בשנת תרצ"ט על חלק ממדינת טשעכאי (קרפאטארוס) שיער קאסאן וגלילותיה נכללו בה, ידוע שהקלגסים ההונגרים נהגו ברשעות ואכזריות גדולה כנגד אחב"י יותר מכל האומות ששלטו באזור זה. באותה שנה ביום הפורים היתה אורית נכאים בקאסאן שלא כפי השמחה הגדולה שהיה רגיל לראות בקאסאן אצל רבינו, שיחת היום היתה שהנה ודאי אלו חבלי משיח וקרבה גאולתינו ופדות נפשינו, רבינו התעטף בשתיקה ולא אמר דבר, בשעת השולחן העיז א' מן היושבים ר' אהרן מנחם מענדל ווייס ממונקאטש ואמר הלא לפני רבינו בודאי נגלו כל תעלומות וסודן של דברים ומדוע אינו משמיע מדברותיו, כך חזר וכפל את שאלתו, רבינו לא השיב רק הורה לו להכנס אליו אחר השולחן, משנכנס הראהו רבינו מה שכתב זקינו רבינו העטרת צבי בספרו פ' שמות על זוה"ק י' ע"א בענין רמזים לשנת גאולתינו, והפטיר אם זקנינו לא בוש לומר ואין אתנו יודע וכו' ודאי לא אבוש גם אני לומר איני יודע.

בית המדרש בני שלשים קוסון

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

להלן זמני הסליחות והתפילות בימים הנוראים הבעל"ט

סליחות ער"ה	06:00
שחרית ביום א' וב' דר"ה	07:30
מנחה ושל"ס יום א' דר"ה	17:50
תקיעות (משוער)	11:30
מנחה יום ב' דר"ה	17:30

בברכת כתיבה וחתימה טובה הגבאים